

Strmiska, Maxmilián

Italská Nová levice a filomaoistické skupiny (1967-1973)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1993, vol. 42, iss. C40, pp. [117]-125

ISBN 80-210-0645-5

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101959>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MAXMILIÁN STRMISKA

ITALSKÁ NOVÁ LEVICE A FILOMAOISTICKÉ SKUPINY (1967—1973)

Hodnocení role filomaoistických organizací v rámci italské Nové levice je stále nesnadným úkolem. Problematické je již vymezení Nové levice — obzvláště v italském kontextu — a rozlišování mezi krajní levicí a Novou levicí.¹ Reflexe diferenciacie maoistického a maoisticky orientovaného proudu v Itálii byla dosud také nedostačující.² Promaoistická uskupení byla sice považována za organickou součást italské extrémní levice, avšak přitom nebyla všechna explicitně prohlášena za komponenty Nové levice. Nezřídka se také stávalo, že jako maoistické byly označovány i ultralevicové formace jiné orientace. To bylo způsobeno jistou desorientací italského oficiálního tisku tváří v tvář velkému množství nových mimoparlamentních levicových organizací na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, omluvitelnou však zčásti skutečností, že k maoismu a ke zkušenostem čínské kulturní revoluce se v této době hlásila většina Nové levice v Itálii.³ Výsledkem byly spory o to, jak vlastně charakterizovat řadu skupin italské Nové levice.⁴

Jestliže zformování Nové levice v Itálii bylo nemyslitelné bez exploze protestních hnutí v letech 1967—1969, počátek italského filomaoistického

¹ Srv. např. *Il sessantotto. La stagione dei movimenti (1960—1979) I*, Roma 1988, s. 19—25. Hellman, S.: *The "New Left" in Italy*, in: Kolinsky, M., Patterson, W. (red.): *Social and Political Movements in Western Europe*, London 1976, s. 243. Teodori, M.: *Storia delle nuove sinistre in Europa (1956—1976)*, Bologna 1976, s. 13—14.

² Lze dokonce tvrdit, že tento problém nebyl ani přesně formulován. Nejde zde jen o rozlišení „starších“ a „nových“ promaoistických skupin (mezíčkem jsou léta 1968—1969), nýbrž především o charakteristiku různých proudů ve filomaoistickém italském hnutí po roce 1970, jež se ovšem jeví jako velmi složitý úkol.

³ Piccioni, O.: *La nebulosa marxista-leninista, 1968 ottobre*, Il manifesto 1988, s. 30.

⁴ Za pročínské či filomaoistické byly občas označovány i organizace jako Nepřetržitý boj, Manifest, Dělnická avantgarda. Obzvlášť sporná byla — a zůstala — charakteristika Studentského hnutí na Státní univerzitě v Miláně. Srv. Hellman, L. C., s. 253. *Il sessantotto*, s. 229. Madera, R.: *Il seme grupposcolare e l'humus del movimento, 1968 ottobre*, Il manifesto 1988, s. 27.

proudu nebyl přímo spojen — historicky ani logicky — s cyklem studentské a dělnické kontestace. Zprvu zde šlo především o projev nespokojenosti v rámci Italské komunistické strany (Partito comunista italiano — PCI). Část její členské základny se postavila do opozice vůči togliattiovskému vedení, ať již z ryze ideologických či osobních důvodů, a přistoupila na pozice Komunistické strany Číny.⁵ Rané promaoisticko-stalinistické italské hnutí bylo produktem krize v mezinárodním komunistickém hnutí a zároveň projevem hereze vůči oficiálnímu kursu PCI. Z hlediska dějin extrémní levice, bohatých na obdobné případy — a to nejen v Itálii, se nejednalo o nic mimořádného.

První otevřeně promaoistická skupinka se v Itálii objevila roku 1962 v Padově kolem časopisu *Viva il leninismo*, o rok později vzniklo v Miláně podobně zaměřené nakladatelství *Edizioni Oriente*.⁶ O koordinovaném hnutí se však ještě nedalo hovořit. K jisté kvalitativní změně došlo v roce 1964, kdy byl založen měsíčník *Nuova Unità* (první série), který přes krátkou dobu své existence přispěl k utužení vazeb mezi pročínsky orientovanými komunistickými či ex-komunistickými kolektivy roztroušenými prakticky po celém území Itálie. Klíčovou otázkou byl pro tyto skupinky stále vztah k jejich mateřské komunistické straně, který se stal také příčinou prvních konfliktů, vyústujících nezřídka v první rozkoly. Zprvu převažující opatrná taktika entristu a čekání na rozhodné kroky posledních představitelů pozdně stalinistického křídla v PCI — jak se ukázalo, čekání marného — postupně odezněla. Italské marxisticko-leninistické hnutí (*Movimento marxista-leninista italiano*), nejsilnější pročínská skupina v Itálii, zaměřilo v roce 1966 své úsilí na vytvoření nové, autentické komunistické revoluční organizace. K založení „marxisticko-leninistické“ (tj. maoistické) Komunistické strany Itálie (*Partito comunista d'Italia* — PCd'I) došlo symbolicky 14. až 16. října 1966 v Livornu, čímž bylo naznačeno, že tato formace chce navázat na tradici Komunistické strany Itálie z roku 1921.⁷ Ze všeho nejvíce ale tato organizace napodobovala komunistické strany z éry Informbyra a meze její politické kultury byly dány poučkami ze Stalinových Otázek leninismu.⁸

Nové kulturně-politické prvky bylo možné nalézt spíše u konkurenčních uskupení (zejména Marxisticko-leninistické federace Itálie), vyvíjejících se dynamičtěji, avšak trpících nestabilitostí svých struktur, což jim zneumožňovalo úspěšně konkurovat PCd'I.⁹

Komunistická strana Itálie v letech 1967—1968 docílila skutečně jistých úspěchů: získala nezanedbatelný okruh přívrženců mezi radikalizovanými

⁵ Tobagi, W.: *Storia del movimento studentesco e dei marxisti-leninisti in Italia*, Milano 1970, s. 19 a n. Vettori, G.: *La sinistra extraparlamentare in Italia. Storia — Documenti — Analisi politica*, Roma 1973, s. 33 a n.

⁶ Balestrini, N., Moroni, P.: *L'orda d'oro. 1968—1977. La grande ondata rivoluzionaria e creativa, politica ed esistenziale*, Milano 1988, s. 86—87. Piccioni, I. c., s. 30.

⁷ Tobagi, I. c., s. 47 a n. Vettori, I. c., s. 30—31, 41 a n.

⁸ Mangano, A.: *Le culture del Sessantotto. Gli anni Sessanta, le riviste, il movimento*, Pistoia 1989, s. 71.

⁹ Piccioni, I. c., s. 30. Tobagi, I. c., s. 37 a n.

studenty a též rolníky na italském jihu, dostalo se jí oficiálního uznání a podpory Číny a Albánie, vybuďovala relativně pevnou organizační strukturu v celonárodním měřítku a mohla tak dočasně aspirovat na roli nového předvoje italského proletariátu.¹⁰

Příliv studentských aktivistů (z hlediska prestiže bylo významné připojení skupiny kolem časopisu *Lavoro Politico*) do PCd'I vedl ale k zostření konfliktů v jejím vedení i členské základně. Nové kádry nemohly zcela vstřebat pro ni typickou politickou kulturu stalinistického typu — a naopak tato kultura nebyla příliš slučitelná se spontaneistickou verzí zkušenosti čínské kulturní revoluce a podněty ze strany studentského protestního hnutí. Takové bylo pozadí frakčního boje, který v roce 1968 vyústil v rozštěpení Komunistické strany Itálie na „černou“ a „rudou linii“.¹¹ Význam této kulturně-politické dimenze sporu v PCd'I se stal zřejmým spíše než bezprostředně až s jistým časovým odstupem. Dynamičtější, otevřenější složkou této strany, bližší sféře protestních hnutí, byla „rudá linie“, postrádající ovšem opět organizační koherenci charakterizující „černou linii“. Ani „černá“ ani „rudá linie“, jejichž struktury byly vystaveny menší (v případě „černé linie“) či větší (v případě „rudé linie“) erozi, nehrály nadále významnou úlohu, i když „černá linie“ Komunistické strany Itálie si na prahu sedmdesátých let udržovala v místním měřítku jistý vliv v jižní Itálii.¹²

Po rozštěpení PCd'I se nejsilnější filomaoistickou organizací v Itálii stal Svaz italských komunistů marxistů-leninistů (*Unione dei comunisti italiani marxisti-leninisti* — UCIm-l), ustavený v říjnu 1968. Součástí této formace se staly mimo jiné některé studentské kolektivy včetně jedné frakce římského studentského hnutí, Brandiraliho křídlo z milánského uskupení Srp a kladivo (*Falcemartello*) a různé skupiny z diaspory starších filomaoistických organizací.¹³

Vedoucí představitelé Svazu italských komunistů se rekrutovali ponejvíce z řad bývalých aktivistů Srpu a kladiva, kteří formulovali též počáteční politickou linii nové skupiny. Předpokládali, že revoluční strana vzniká rozhodnutím avantgardního jádra a její existenci že zaručuje v prvé řadě ideologická kompaktnost její členské základny. Avantgardou („ocelovým jádrem“), jež se „zakalí ve výhni třídního boje“ a poté se stane základem nové marxisticko-leninistické strany, strany epochy učení předsedy Maa, měl být dle jejich názoru právě UCIm-l.¹⁴

Funkcionáři Svazu italských komunistů kritizovali Komunistickou stra-

¹⁰ Poggi, F.: *I movimenti marxisti-leninisti in Italia (1960—1970)*, Università degli Studi di Firenze, Facoltà di Scienze politiche 1984, s. 372—385. Vettori, l. c., s. 42 a n.

¹¹ Poggi, l. c., s. 376—378. Mangano, l. c., s. 71. Tobagi, l. c., s. 56, 84 a n. Hellman, l. c., s. 255.

¹² *Il sessantotto*, l. c., s. 251. Tobagi, l. c., s. 90. Hellman, l. c., s. 254. Sezione universitaria „Palmiro Togliatti“ di Bari: *Bari. Le contraddizioni di un nuovo radicalismo meridionale*, Rinascita, n. 8, 25 febbraio 1972, s. 25—26.

¹³ Poggi, l. c., s. 401 a n. Vettori, l. c., s. 53—54. Tobagi, l. c., s. 123 a n. *Il sessantotto*, l. c., s. 292.

¹⁴ Vettori, l. c., s. 55. Rinaldi, D.: *Breve anagrafe della stampa „maoista“ in Italia*, Rinascita, n. 49, 12 dicembre 1969, s. 21.

nu Itálie pro její dogmatismus a odtrženost od mas, v podstatě se však neřídili nějakým radikálně odlišným organizačním modelem. Jistý rozdíl byl ovšem v tom, že UCIm-1 se nepovažoval ihned za kýženu revoluční stranu, k níž se mělo teprve dospět. Svaz italských komunistů byl také od svého počátku spjat s realitou studentské kontestace a v jeho vývoji hrály větší roli nové momenty spojené s přeorientováním části italské krajní levice v letech 1967—1968, než jako tomu bylo v případě PCd'I. Originálnější a více „spontaneistická“ Meldolesiho linie byla ale záhy poražena a organizaci ovládlo tradičněji orientované, příznačně prostalinistické Brandiraliho křídlo.¹⁵

Zvláštním rysem UCIm-1 byl rozsáhlý systém zákazů a doporučení, podle nichž si mělo jeho členstvo upravit svůj život, včetně intimní sféry. Tato soustava norem působila velmi bizarně, avšak je více než pravděpodobné, že z velké části šlo o recesi.¹⁶

Rychlý, nikoli ale trvalý úspěch agitace Svazu italských komunistů mezi italským studentstvem v letech 1968—1969 byl umožněn souhrou činitelů různé povahy. Nejzřejmějším byl patrně psychologický faktor: potřeba drastického distancování se od „buržoazního“ životního stylu, jež mohla být dle představ řady politicky nezkušených a naivních mladých Italů a Italek naplněna lépe v UCIm-1, než ve skupinách méně dogmatických.¹⁷ Po relativně krátkém vzepětí, kdy byl Svaz italských komunistů jednou z nejsilnějších ultralevicových formací v Itálii na sklonku šedesátých let, se ovšem dostavil nevyhnutelný úpadek, tím rychlejší a neodvratnější, čím bylo Brandiraliho vedení neschopnější inovovat svoji základní linii. Pokus o „bolševizaci“ UCIm-1 takovou inovací nebyl. Přetvoření „ocelového jádra“ v Marxistickou leninistickou italskou komunistickou stranu (*Partito comunista italiano marxista leninista* — PCIML) roku 1972 se odehrálo v době, kdy bylo zřejmé, že tato formace je sterilní a fakticky pomalu odumírá.¹⁸

Podobným vývojem jako UCIm-1 prošly i jiné, menší a méně proslulé maoisticky orientované skupiny, což lze ukázat na případu Rudé hvězdy / Marxisticko-leninistické revoluční fronty (*Stella Rossa / Fronte rivoluzionario m-l*). Rudá hvězda vznikla roku 1963 v Římě z několika kolektivů

¹⁵ Piccioni, I. c., s. 30. Statera, G.: *Death of a Utopia. The Development and Decline of Students Movements in Europe*, New York 1975, s. 254—256. Colombo, A.: *Unione dei comunisti (m-l), 1968 ottobre*, Il manifesto 1988, s. 41.

¹⁶ *Il sessantotto*, I. c., s. 292—293. Flores, M.: *Fascinazione e bisogno del partito, 1968 ottobre*, Il manifesto 1988, s. 31. Piro, A.: *Brandirali — non mi sono mai divertito tanto*, in: *Storia dei giovani, 3. Cronache dell'anno fatale*, Panorama 1988, s. 150—151.

¹⁷ Ciafaloni, F., Donolo, C.: *Contro la falsa coscienza del movimento studentesco*, Quaderni piacentini, VIII, luglio 1969, n. 38, s. 34—36. *Il sessantotto*, I. c., s. 292. Hellman, I. c., s. 254. Statera, I. c., s. 256.

¹⁸ Teodori, I. c., s. 438. *Il sessantotto*, I. c., s. 250. Vettori, I. c., s. 75. *Partito comunista (m-l) italiano: Il programma rivoluzionario del partito*, in: Vettori, I. c., s. 300—312.

radikalizovaných studentů, přičemž další přívržence získala hlavně v Neapoli a Luce.¹⁹

Při pronikání do studentského hnutí používala Rudá hvězda — podobně jako Svaz italských komunistů — primitivní agitaci, omezující se vlastně na několik jednoduchých, srozumitelných sloganů, opakovaných do omrzení. V první fázi kontestace měla intervence Rudé hvězdy v Luce — kde se v malém měřítku daly dobře sledovat různé souvislosti vývoje studentského protestního hnutí, ve větších městských centrech často méně zřetelné — jen malé úspěchy a aktivistům této skupiny hrozila izolace kvůli obsesivnímu vyzdvihování aktuálnosti problému organizace. Počátkem roku 1969 mohla ovšem linie Rudé hvězdy, v principu nezměněná, zaznamenat náhlý ohromující úspěch a hegemonizovat protestní hnutí na středních školách v Luce.²⁰ V této době se skutečně otázka organizačního vyústění studentské kontestace stala klíčovou a úspěch či neúspěch ultralevicových skupin závisel na jejich kapacitě nabízet přijatelné organizační modely.

Rudá hvězda/Marxisticko-leninistická revoluční fronta nebyla schopná výrazněji měnit svoji politickou linii, podobně jako UCIm-1, a tudíž se i přes jisté počáteční úspěchy nemohla prosadit v dlouhodobější konkurenci s dynamičtěji se rozvíjejícími formacemi italské Nové levice. Na tom nic nezměnila ani její transformace ve Stranu socialistické revoluce (*Partito della rivoluzione socialista* — PRS) v roce 1976.²¹

V letech 1969—1970 skončila důležitá etapa ve vývoji italského filomaoistického proudu, charakterizovaná výraznými, leč krátkodobými úspěchy nejprve PCd'I a poté UCIm-1. Kritika starších maoisticky orientovaných organizací se po roce 1969 stala východiskem úvah o zformování „nového“ maoistického hnutí, schopného překonat nedostatky svých předchůdkyň. Na splnění tohoto úkolu aspirovalo několik skupin z tzv. Třetí tendence, které lze považovat za nejtypičtější představitele „neomaoistického“ proudu.

Jako Třetí tendence se v Itálii na prahu sedmdesátých let označovala volná konfigurace filomaoistických a neoleninistických kolektivů, jež se stavěly odmítavě jak vůči „dogmatickým“ starším promaoistickým organizacím (včetně UCIm-1), tak i vůči „spontaneistickým“ uskupením typu Nepřetržitého boje. Za součásti Třetí tendence byly považovány například Gramsciho skupina, Liga komunistů, Leninův kruh v Apulii, Středisko Karla Marxe v Pise.²² Nešlo o stejnorodý proud. Rozdíl mezi jeho kom-

¹⁹ Bertolozzi, R., Polcri, A., Quilici, G., Salvatori, M., Siccardi, A. M.: *Il '68 in un'area periferica. Il caso di Lucca*, in: Poggio, P. P. (red.): *Il Sessantotto: l'evento e la storia, Annali della Fondazione „Luigi Micheletti“*, Brescia 1988—1989, s. 313—315. Rinaldi, I. c., s. 20.

²⁰ Bertolozzi a další, I. c., s. 314—315. Dále srv. materiály v Archivu dokumentačního střediska v Luce (dále ACDL) — f. Stella Rossa, Comitati d'azione rivoluzionaria, Lega rivoluzionaria della scuola.

²¹ Calò, V.: *Siamo il Partito della Rivoluzione Socialista*, Acciaio, 1976, n. 1, s. 7 až 55.

²² *Il sessantotto*, I. c., s. 291.

ponenty se projevovaly v rozdílných odpovědích na otázku, jaká recepce leninismu je žádoucí.

Typickým představitelem „nových“ filomaoistických skupin ze Třetí tendence byla Liga komunistů (*Lega dei comunisti*), jež vznikla roku 1969 jako jedna z nástupnických formací toskánské Dělnické moci, uskupení revolučně ekonomistické provenience.²³ Na jejím utvoření se výrazně podílel redakční kolektiv časopisu *Nuovo Impegno*, který jí také vtiskl více intelektuální ráz, než bylo v té době obvyklé. Důležitým opěrným bodem Ligy komunistů ostatně byla také pisánská univerzita.²⁴ Postupně se k této organizaci připojily další podobně orientované skupiny, z nichž byla nejvýznamnější římská Dělnická jednota (*Unità operaia*).²⁵

Charakter ideologické a politicko-organizační platformy Ligy komunistů byl předznamenán stanovisky L. Della Mey a R. Luperiniho v polemice, jež se v rámci toskánské Dělnické moci odehrála v září 1968 — a která měla široký ohlas.²⁶ Della Mea a Luperini tehdy obhajovali nezastupitelnost úlohy vnějšího předvoje a utužování disciplinovanosti revolučních sil, tedy postavili se principiálně kladně k leninistické teorii výstavby revoluční strany, jež měla být obohacena Maovým učením o vztahu strana-masy. Takový byl smysl hesla vytčeného Della Meou, jež pak přijala za své nejen Liga komunistů, ale i další skupiny Třetí tendence: „Lenin + Mao“.²⁷

Paradoxně byl právě Luciano Della Mea v roce 1970 protagonistou pokusu o revizi dosavadní linie Ligy komunistů. Della Mea spolu s P. Cristofolinim předpokládali, že potřebám situace, vyžadující „reálný vztah k masám“ a „novou proletářskou jednotu“, by lépe vyhovovaly „otevřené organizační formy“.²⁸ Iniziativa Della Mey a Cristofoliniho vedla ke krizi v organizaci, jež skončila jejich vyloučením z Ligy. V daném kontextu bylo jejich vystoupení předurčeno k nezdaru, neboť politická identita Ligy komunistů byla založena právě na principiálním zavržení spontaneismu a „otevřených organizačních forem“. Většina její členské základny nebyla ochotna podpořit obrat o stoosmdesát stupňů. Romano Luperini vyjadřoval názor většinového křídla, když potvrdil dosavadní orientaci Ligy na

²³ *Piattaforma politica unitaria della Lega dei comunisti* (8. 11. 1969), *Nuovo Impegno*, V, agosto 1969 — gennaio 1970, n. 17—18, s. 16—31. Nardi, G.: *L'immaginazione e il potere. Cronache del '68 a Pisa*, Pisa 1982, s. 117, 122.

²⁴ D'Alena, M., Mussi, F.: *Pisa. Incontro e scontro tra operai e studenti*, *Rinascita*, n. 8, 25 febbraio 1972, s. 17—19. *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*. *Intervista a Romano Luperini*, in: Protti, D.: *Cronache di „Nuova sinistra“*, Milano 1979, s. 157.

²⁵ *Srv. Documento di unificazione fra la Lega dei Comunisti ed Unità Operaia*, *Nuovo Impegno*, VII, n. 24, maggio 1972, s. 10—15. *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*, l. c., s. 157—158.

²⁶ *Srv. Luperini, R.: Da „Potere operaio“ a „Lotta continua“: note di cronaca e appunti per un bilancio critico*, *Nuovo Impegno*, V, n. 17—18, agosto 1969—gennaio 1970, s. 118—121. Vettori, l. c., s. 79—85.

²⁷ Luperini, l. c., s. 120. *Piattaforma politica unitaria della Lega dei comunisti*, l. c., s. 29. Luperini, R.: *Il „marxismo italiano degli anni sessanta“, la funzione degli intellettuali rivoluzionari e il ruolo di Nuovo Impegno*, *Nuovo Impegno*, VI, n. 22—23, maggio—ottobre 1971, zvl. s. 6.

politizaci mas zvnějšku, komunistickou avantgardou, jako naprosto správnou a jedinež možnou, jakkoli podivně mohla znít jeho další teze, že Ligu nezajímá jakýkoli vztah k masám, nýbrž kvalita tohoto vztahu.²⁹ Fakt, že agitace Ligy v továrnách nepřinesla očekávané výsledky, nemohl být však jen tak smeten ze stolu řečením o tom, že z principů nelze slevit, že je třeba čekat, až dozrají objektivní podmínky. Další vývoj dal za pravdu spíše Della Meovi a Cristofolinimu.

Liga komunistů se sice distancovala od kanonizování leninismu a maoismu, ale to z ní nečinilo automaticky seriózní alternativu „dogmatických“ starších filomaoistických skupin. Případ Della Mea & Cristofolini ukázal, že prvky dogmatismu a sektářství nebyly zcela cizí ani této „neo-maoistické“ organizaci. Kletbou Ligy byl též její provincialismus: nepodařilo se jí překonat negativní důsledky vyplývající z periferního postavení jejích hlavních opěrných bodů.³⁰

Intelektuální kapacita Ligy komunistů postupně ochabovala, což se projevilo na klesající úrovni časopisu Nuovo Impegno. Originální komplexní politickou linii s reálnou perspektivou cesty k „rudé Itálii“ se teoretikům Ligy nepodařilo vypracovat.³¹ Naprosto nekritické nadále zůstávalo oficiální pojetí čínské kulturní revoluce jakožto vrcholu kritiky revizionismu a zároveň největší nové pozitivní zkušenosti výstavby socialismu, jakou dějiny prozatím poznaly.³² Na druhé straně byla ovšem Liga komunistů schopna projevit ve vztahu k odborům a parlamentním levicovým stranám jistou pružnost a realismus a nepropadla zcela iluzi o možné „autoinvestituře“ revoluční strany.³³

Leninův kruh v Apulii (*Circolo Lenin di Puglia* — CLP), utvořený na jaře roku 1969, čerpal podobně jako Liga komunistů inspiraci ze zkušeností toskánské Dělnické moci. To přispělo k tomu, že ačkoli se jednalo o organizaci působící v jižní Itálii, byl CLP charakterizován v některých případech jako skupina „severního“ kulturně-politického typu.³⁴ Jeho členové převzali již zmíněné heslo „Lenin + Mao“, přičemž tyto postavy chápali jako klíčové reprezentanty globality komunistické tradice a její samoobrozovací schopnosti. Ani úcta ke Stalinovi jim však nebyla cizí.³⁵

Částí svých aktivistů byl Leninův kruh v Apulii od počátku chápán jako svého druhu přechodná formace, jež se v blízké budoucnosti napojí na proces budování revoluční strany v celonárodním měřítku. Tato ten-

²⁹ *Ricostruzioni, chiarimenti, documenti*, Nuovo Impegno, V, n. 19—20, febbraio—luglio 1970, s. 155—161.

³⁰ *Tamtéž*, s. 161—169.

³¹ *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*, l. c., s. 162.

³² Srv. Luperini, P.: *Il „marxismo italiano“*, s. 7. Dichiarazione programmatica, ACDL — Lega (dei) comunisti, f. Bertolozzi. Documento. Discussione della Piattaforma politica unitaria della Lega dei comunisti, ACDL — Lega (dei) comunisti (I bollettini interni).

³³ Dichiarazione programmatica, ACDL — Lega (dei) comunisti, f. Bertolozzi.

³⁴ *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*, l. c., s. 160.

³⁵ Sezione universitaria „Palmiro Togliatti“ di Bari, l. c., s. 25.

²⁵ Srv. *Il Circolo Lenin di Puglia — una riedizione ritardata del primitivismo „m-l“*, Avanguardia Operaia, n. 10, novembre 1970, s. 39—51.

dence příliš nepřála snahám o vypracování dlouhodobé politické linie a tak se i v CLP prosazovala spíše jednoduchá revoluční utopická vize, prosycená vírou v emancipační poslání dělnictva. Ve specifickém prostředí italského jihu se ostatně sociální konflikty jevily radikalizované mládeži jakožto přímé, nezprostředkované, což nezřídka vedlo k podcenění otázek politické taktiky a k nahlížení na revoluční proces jako na lineární expanzi insubordinace mas.³⁶

Podobně jako Liga komunistů také Leninův kruh v Apulii věnoval značnou pozornost posilování vazeb s podobně orientovanými organizacemi, v souladu s představou o pozvolném budování národní filomaoistické strany cestou postupné homogenizace „nového“ maoistického hnutí. V lednu 1973 se Leninův kruh v Apulii stal součástí Marxisticko-leninistické komunistické organizace/Sjednocené fronty (*Organizzazione comunista marxista-leninista/Fronte unito* — OCml/FU), poměrně velkého uskupení pohybujícího se v rámci Třetí tendence, jehož hlavním cílem bylo právě „znovuvybudování strany Lenina“.³⁷

Proces „reciproční homogenizace“ a postupného spojování se „neomaoistických“ skupin ve větších útvech, zřetelný od roku 1972, odlišoval tuto etapu vývoje filomaoistického hnutí v Itálii od předcházejícího období, poznamenaného velkým množstvím rozkolů a štěpení, jež snižovaly také věrohodnost pročínských organizací v očích potenciálních přívrženců.³⁸

Jednotnou filomaoistickou stranu se však skupinám ze Třetí tendence ani jiným promaoistickým formacím v Itálii nepodařilo vytvořit, i když proces jejich slučování intenzívně pokračoval i v druhé polovině sedmdesátých let.³⁹ V jistém smyslu bylo již pozdě. Podmínky pro rozšiřování členské základny Nové levice se celkově zhoršily v souvislosti s opadáváním vlny protestních hnutí v Itálii počátkem sedmdesátých let (zejména od r. 1972—1973). Samozřejmě tento faktor negativně ovlivnil možnosti celé Nové levice, nejenom jejího filomaoistického proudu. V situaci vyžadující pružné reakce, přeorientování politických postojů, nepřesvědčoval postup promaoistických skupin o tom, že by snad byly schopné účinné konkurence — mimo některé periferní oblasti ve střední a jižní Itálii — s jinými komponenty Nové levice. Z hlediska bezprostřední perspektivy „nového“ maoistického hnutí byla příznačná skutečnost, že nemohlo udržet krok s tzv. Trojlistkem nejsilnějších formací italské Nové levice (Nepřetržitý boj, Strana proletářského sjednocení/Manifest, Dělnická avantgarda). Potvrzení hegemonie Trojlistku po roce 1973 bylo hlavním důvodem rozkladu Třetí tendence. Ostatně již předtím docházelo v procesu „reciproční homogenizace“ organizací ze Třetí tendence k tvrdému soupeření s Dělnickou avantgardou, jež měla zájem na pohlcení podobně oriento-

³⁶ Martino, P.: *Il Circolo Lenin di Puglia*, Primo Maggio, 1986, n. 25, s. 47—50.

³⁷ Vettori, I. c., s. 134.

³⁸ Vettori, I. c., s. 133. Luperini, R.: *Il „marxismo italiano“*, s. 3, 6—7.

³⁹ *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*, I. c., s. 160. *Il sessantotto*, I. c., s. 226 až 227, 242, 252—253, 289. *La fusione di Avanguardia Comunista nel Movimento Lavoratori per il Socialismo — una tappa concreta nella lotta per la costruzione del partito*, Avanguardia Comunista, n. 50, 28 ottobre 1976, nestr.

vaných skupin.⁴⁰ Nejen Třetí tendence, nýbrž „nové“ maoistické hnutí jako celek, tak postupně ztrácely svůj „důvod k bytí“. V rámci italské Nové levice pro ně čestné místo nezbylo. Skupiny, jež potvrdily ještě v letech 1976—1977 svoji maoistickou totožnost, se začaly beznadějně propadat do bezvýznamnosti dřívějších extrémně levicových sekt. V tomto postavení sice některé z nich přežily zánik Nové levice v Itálii, ale to byl úspěch dosti pochybný.

Závěrem je třeba připomenout, že vliv „čínského příkladu“ a maoismu byl mnohem širší, než vliv samotného italského filomaoistického směru. Vedle revolučního ekonomismu byl právě maoismus velmi významným ideologickým zdrojem Nové levice v Itálii, přitom však promaoistické skupiny hegemonii v italské Nové levici nezískaly a byly postupně vytlačeny na její okraj. Vliv maoismu, silný v letech 1966—1969, značně zeslábl již počátkem následující dekády, kdy se jasně ukazovalo, že ty formace, jež zvolily maoismus jakožto konstitutivní prvek své politické identity, si nevybraly nejlepší možnou variantu.⁴¹

ITALIENISCHE NEUE LINKE UND MAOISTISCH ORIENTIERTE GRUPPEN IN DEN JAHREN 1967—1973

In den Jahren 1966—1968 bildete die maoistisch orientierte Strömung sichtlich die stärkste Komponente der italienischen extremen Linken. Maoismus und Erfahrungen der chinesischen Kulturrevolution waren eine wichtige ideologische Quelle der Neuen Linken in Italien. Die Rolle der „marxistisch-leninistischen“ Gruppen in dem mit einem Zyklus der neuen sozialen Konflikten verbundenen Prozeß der Formierung der italienischen Neuen Linken war aber relativ schwach. Eine bestimmte Ausnahme war dabei der Bund der italienischen Kommunisten/Marxisten-Leninisten, aber auch dieser verlor bald an Bedeutung. Die Gruppen aus der „neuen“ maoistischen Bewegung und der sog. Dritter Tendenz (z. B. Liga der Kommunisten in Pisa), deren Hauptziel Aufbau einer „echten“ revolutionären leninistischen Partei war, bemühten sich nach dem Jahre 1969 Mängel in der Ideologie und Organisationsstruktur der älteren maoistisch orientierten Gruppierungen zu überwinden. Sie waren aber nur teilweise erfolgreich und konnten den stärksten Formationen der italienischen Neuen Linken nicht wesentlich konkurrieren. Maoistisch orientierte Gruppen waren gewöhnlich nicht fähig, ihre politische Linie merkbar zu inovieren und entwickelten sich weniger dynamisch als die übrigen Strömungen der Neuen Linken in Italien. Die Kohärenz der Organisationsstruktur konnte ihnen Überlebung in Form von kleinen linksextremistischen Sekten garantieren; das war aber alles. Diese Organisationen blieben an der Peripherie der italienischen Neuen Linken.

⁴⁰ Za nejvýraznější příklad tohoto soupeření lze považovat případ Dělnické levice ze Sassari (*Sinistra operaia*), jež udržovala kontakty s Dělnickou avantgardou, ale nakonec se připojila k Lize komunistů. Srv. *Il sessantotto*, s. 283. *L'esperienza della „Lega dei comunisti“*, I. c., s. 157—159.

⁴¹ Zajímavou bilanci vlivu maoismu na italskou Novou levici podal na II. sjezdu Nepřetržitého boje Adriano Sofri. *La relazione del compagno Sofri*, in: *Lotta continua: Il 2 °congresso di Lotta Continua. Rimini, 31 ottobre—4 novembre 1976*, Roma 1976, s. 2—4. Srv. též Piccioni, I. c., s. 30. Teodori, I. c., s. 436 až 438. Piro, I. c., s. 150—151.

